

Initiativärenden mot Polismyndigheten i Skåne med anledning av dröjsmål att anmäla gripanden till åklagare m.m.

Initiativen

I samband med en inspektion vid Polismyndigheten i Skåne, polisområde Nordvästra Skåne, i maj 2007 granskades arrestantblad. Vid inspektionen noterades i denna del bl.a. att det i några fall hade gått mellan knappt tio och drygt tolv timmar från det att den gripne hade införts till polisen till dess att denne frigivits eller anhållits (nr 200-07, 201-07, 202-07, 172-07, 239-07, 246-07).

Jag beslutade att ta upp polisens handlande i de tre första fallen till utredning i ett särskilt ärende och handlandet i de sistnämnda fallen i ett annat särskilt ärende.

Utredning

Utöver det som redovisats saknades på aktuella arrestantblad uppgifter om när gripandet anmälts till åklagare och när förhör enligt 24 kap. 8 § rättegångsbalken (RB) hållits, i vissa fall båda uppgifterna och i andra fall endast en av dem. Någon anledning till dröjsmålet att anmäla gripandet till åklagare hade inte heller antecknats.

Från Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Helsingborg, inforrades tvångsmedelsbeslut och diarieblad i de ärenden som hörde till de aktuella händelserna. Vidare inhämtades från polismyndigheten förhör och ärendehistorik i polismyndighetens ärenden K10087-07 och K10100-07 avseende arrestantbladen nr 200-07, 201-07 och 202-07.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över orsakerna till att det i flertalet av de berörda sex fallen dröjde innan gripandena anmälades till åklagare och innan förhör enligt 24 kap. 8 § RB hölls samt över protokolleringen av åtgärderna.

Polismyndigheten (länspolismästaren AA) kom in med ett remissvar. I detta fanns även ett yttrande från polismästaren BB, polisområde Nordvästra Skåne.

Polisområdet anförde följande.

Upplysningar beträffande arrestantbladen nr 200-07, 201-07 och 202-07.

Arrestantbladen har upprättats i ett och samma ärende. Detta avser två personer födda 1990 och en person född 1989 som greps den 21 januari 2007 kl. 00.30 i Ekebo, samtliga som misstänkta för misshandel (anmälan K10087-07). De tre infördes till arresten i polishuset Helsingborg klockan 01.10- 01.15. Förmansprovning gjordes och samtliga sattes in i arrest kl. 01.20 -01.25 av centralvaktsbefälet CC efter beslut av inre befälet DD. Dokumentation på arrestantbladen saknas beträffande tidpunkt då gripandena anmäls till åklagare. Uppgift saknas även i samtliga fall om tidpunkten för förhör jml 24:8. Av åklagarens tvångsmedelsblankett går dock att utläsa att gripandena anmäls till jouråklagare den 21 januari 2007 kl. 03.50. På samma blankett kan utläsas att samtliga gripna inte var hörbara på grund av berusning.

På arrestantbladen finns notering att vårdnadshavare till de gripna underrättats och att dessa önskade närvara vid förhör. Det framgår inte när kontakten togs och inte heller av vem som gjorde detta.

Första 24:8-förhöret påbörjades kl. 11.10. Därefter hölls förhör med de andra gripna kl. 12.05 respektive kl. 12.25. Samtliga frigavs kl. 13.40 efter beslut av kammaråklagare EE.

Bedömning

Polisområdet kan konstatera att arrestantbladen företer brister vad avser viss dokumentation. Uppgifterna finns i sig dokumenterade på annat sätt i ärendet, bl.a. dagboksbladet i ärendesystemet DUR, men det ursäktar inte de nu konstaterade bristerna.

Inre befälet har bedömt att de gripnas berusning var av den graden att det inte gick att genomföra några förhör jml 24:8 under natten. Under förutsättning att inre befälets bedömning är korrekt får det anses motiverat att genomföra förhören då de gripna nyktrat till.

Upplysningar beträffande arrestantblad nr 172-07.

Personen ifråga är född 1978 och greps i Helsingborg den 18 januari 2007 kl. 00.10 som misstänkt för stöld och ringa narkotikabrott (anmälan K8766-07 och K8769-07). Han infördes till arrestintaget kl. 00.35 och insattes i arrest kl. 00.40 av centralvaktsbefälet FF efter beslut av inre befälet GG. Uppgifter om anmälan till åklagare och förhör jml 24:8 saknas på arrestantbladet. Av åklagarens tvångsmedelsblankett framgår att gripandet anmäldes av GG kl. 04.15. Där det anges även att den gripne inte var hörbar på grund av narkotikapåverkan. Åklagaren fattade beslut om 24:8-förhör i samband med föredragningen. Förhör hölls klockan 09.00 och kammaråklagare HH fattade beslut om frigivning kl. 10.20.

Samtliga uppgifter som saknas på arrestantbladet finns noterade i DUR. Uppgifter om den gripnes berusningsgrad finns noterat i anmälan K 8769-07.

Bedömning

I likhet med tidigare ärende har inre befälet bedömt att den gripne inledningsvis varit alltför berusad för att förhöras. Tidsutdräkten mellan gripandet och förhöret får i det perspektivet anses vara motiverat. Polisområdet kan dock konstatera att det finns tydliga brister i dokumentationen på arrestantbladet, vilket inte är acceptabelt.

Upplysningar beträffande arrestantblad 239-07.

Personen är född 1965 och greps den 25 januari kl. 02.40 i Helsingborg som misstänkt för tillgrepp av fortskaffningsmedel och ringa narkotikabrott (anmälan K12006-07 och K12018-07). Hon infördes till arrestintaget kl. 03.05 och insattes i arrest kl. 03.20 av centralvaktsbefälet FF efter beslut av inre befälet JJ. Inre befälet JJ avlöstes kl. 06.00 av inre befälet GG som då också informerades om pågående ärenden, inklusive det här berörda. Avrapportering i ärendet avslutades kl. 06.50. Gripandet anmäldes till åklagare kl 08.20 av insp. KK. Åklagaren fattade beslut om

förhör jml 24:8 kl. 08.25 och förhöret genomfördes kl. 11.05. Den gripna anhölls kl. 14.35 av kammaråklagaren LL.

Nattjänstgörande inre befäl JJ har, i PM, uppgivit att han inte har någon minnesbild av det aktuella ärendet. Han konstaterar dock att ärendet dragit ut på tiden.

Inre befälet GG har, i PM, uppgivit att förhör skulle hållas kl. 07.00 (ny utredningspersonal började då) och av den anledningen anmäldes inte gripandet till åkl. eftersom 24:8-förhör snart skulle hållas.

Bedömning

Polisområdet kan konstatera att även i detta fallet finns det tydliga brister i dokumentationen på arrestantbladet, vilket inte är acceptabelt, även om uppgifterna går att finna i utredningssystemet DUR och av åklagarens Tvångsmedelsblankett. När det gäller den långa tidsutdräkten mellan gripandet och tidpunkten för att gripandet anmäldes till åklagare, fem timmar och fyrtio minuter, är den längre än vad som vanligen är fallet. Det pågående inre befälets intention att gripandet skulle anmälas kl. 07.00, kom på skam, eftersom morgonens genomgång, ärendeutdelning och utredningsmannens inläsning av ärendet tog fram till kl. 08.20.

Polisrådets uppfattning är att om 24:8-förhör inte kan hållas i nära anslutning till gripandet skall detta anmälas till åklagare med skyndsamhet.

Det faktum att den gripna blev anhållen kl. 14.35 innebar att, oaktat den långa tidsutdräkten, frihetsberövandet inte varade längre än nödvändigt på grund av anhållandet.

Upplysningar beträffande arrestantblad nr 246-07.

Personen är född 1985 och greps tillsammans med ytterligare fyra personer i Åstorp den 26 januari 2007 kl. 02.20, samtliga misstänkta för stöld och ringa narkotikabrott (anmälan K12457-07). Ifrågavarande person infördes till arrestintaget i Helsingborg kl. 02.50 och insattes i arrest kl. 03.00 av centralvaktbefälet MM efter beslut av inre befälet NN. Enligt arrestantbladet togs urinprov kl. 03.40. Enligt notering i åklagarens tvångsmedelsblankett anmäldes gripandet av NN kl. 04.50. Beslut om förhör jml 24:8 fattades kl. 04.55. Förhöret verkställdes kl. 10.46. Efter förhör frigavs den gripne kl. 12.55 enligt beslut av kammaråklagare LL.

Enligt NN var den gripne drogpåverkad. Eftersom det var flera gripna och en hel del gods tog det lång tid att avrapportera och i övrigt dokumentera ärendet. Avrapporteringen var sammanställd först kl. 07.00. Första förhör i ärendet hölls kl. 08.40.

Bedömning

Enligt Polisrådets bedömning har ärendet handlagts i enlighet med rådande rutiner. Tidsutdräkten mellan gripande och första förhör är relativt lång, men förklaras av ärendets komplexitet och omfattning. I likhet med tidigare ärenden kan konstateras att det finns brister i dokumentationen som inte är acceptabla.

Yttrande

Polisområde Nordvästra Skåne har i dagsläget en organisation som innebär att frihetsberövade personer misstänkta för brott handläggs av två olika enheter, närpolisområde Helsingborg och kriminaljouren. Närpolisområde Helsingborg ansvarar för arrestenheten och inskrivning av de gripna. Inre befäl vid kriminaljouren prövar gripandet och har även ansvaret för att de inledande utredningsåtgärderna utförs.

Utredaren som tilldelats ärendet dokumenterar åtgärder och tidsuppgifter om gripande, tidpunkt för förhör m.m. i ärendesystemet DUR.

I nu aktuella ärenden kan konstateras att återrapporteringen från utredaren till arrestenheten inte fungerat tillfredsställande. Detta är ett förhållande som tidigare uppmärksammats av polisområdesledningen, som nu genomför ett arbete för att

förbättra rutinerna. Centralvaktbefälen, som numera är biträdande inre befäl, har ansvaret för arrestenheten och kommer att överföras till kriminaljouren vilket förväntas ge en tydligare ansvarsfördelning. Inre befälen får ett klart uttalat ansvar för uppföljning och kvalitetssäkring.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande.

Av 24 kap. 7 § första stycket RB framgår att om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut.

Gripande är ett provisoriskt frihetsberövande som är avsett att gälla endast under kort tid innan åklagaren har att pröva frågan om den misstänkte ska anhållas eller frigges. Detta tvångsmedel framstår därför generellt sett som något mindre ingripande för den enskilde än anhållande och häktning.

I och med gripandet träder åtskilliga regler i funktion. Exempelvis ska den gripna enligt 24 kap. 9 § RB få besked om det brott som han är misstänkt för samt grunden för gripandet. Av 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948) följer därmed att han skall underrättas även om sin rätt att anlita biträde av försvarare. Enligt 24 kap. 22 § RB ska vidare en gripen i normalfallet tas i förvar. Bestämmelser om att ett gripande ska dokumenteras finns i 27 § polislagen (1984:387).

Den gripne skall skyndsamt föras till närmaste polisstation. När en polisman för in den gripne på polisstationen rapporterar han eller hon frihetsberövandet till sin förman. I kravet på skyndsamhet ligger att rapporteringen ska ske så snart som möjligt.

Av 24 kap. 8 § andra stycket RB framgår att har någon gripits enligt 7 §, ska han så snart som möjligt förhöras av polisman eller åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska beslutet om gripande omedelbart hävas.

Genom nämnda regel i 8 § är det sørjt för att tiden för frihetsberövandet på grund av själva gripandet blir relativt kortvarigt.

Att förhör i ett visst fall inte kan genomföras omedelbart, t.ex. på grund av att en tolk måste engageras eller att den gripne är så påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel att han eller hon inte lämpligen kan höras, bör inte fördröja en anmälan till åklagaren (JO-beslut 2003-11-06 i Dnr 1417-20039).

I de nu aktuella ärendena kan inledningsvis konstateras att rättegångsbalkens regler inte följts och att den dokumentation som förevarit på arrestantbladen inte bara är undermålig, utan även anmärkningsvärt dålig. Någon uppgift om när gripandena anmälts till åklagare, tidpunkt för genomförande av lagstadgat förhör, samt någon anteckning om att anledning till den långa tidsutdräkten mellan gripandena och förhörstillfället berodde på de gripnas berusningsgrad förekommer inte.

Polisområdets motivering att tidsutdräkten mellan gripande och förhörstillfälle berodde på den gripnes berusningsgrad synes något överraskande eftersom det inte tidigare redovisats i ärendet, men kan inte vederläggas varför denna uppgift måste beaktas, med undantag av ett fall – arrestantblad nr 172-07 – där det framgår av brottsanmälan, men det är inte dokumenterat på arrestantbladet.

Oaktat de redovisade omständigheterna, finner polismyndigheten de av JO påtalade bristerna oacceptabla. Kan det konstateras, redan vid införandet till polisstationen, att den gripne är så berusad att något förhör inte är genomförbart bör detta och gripandet anmälas till åklagaren. I de granskade ärendena varierar tiden mellan gripandet och anmälan till åklagare från 2 timmar och 30 minuter till 6 timmar. Skyndsamhetskravet kan således inte anses vara uppfyllt.

Vad avser tidsutdräkten mellan tidpunkten för gripandet och förhörstillfället synes även dessa, oaktat att den gripne var berusad, vara anmärkningsvärt långa.

Polisområdet har i sitt yttrande uppgivit att områdesledningen redan tidigare uppmärksammat förhållandena och genomför nu ett arbete att förbättra rutinerna.

Polismyndigheten ser ytterst allvarligt på de av JO påtalade bristerna. Myndigheten kommer att följa förändringsarbetet och genom upprepade egenkontroller tillse att dessa förhållanden kommer att avhjälpas.

Bedömning

Regler om gripande finns i 24 kap. RB. Om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut (7 § första stycket). Enligt 8 § ska den gripne så snart som möjligt efter gripandet förhöras av en polisman eller en åklagare och frihetsberövandet ska skyndsamt anmälas till åklagaren om denne inte redan har underrättats om åtgärden. Efter förhöret ska åklagaren omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas eller frigges. Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av en polisman som har fattat beslutet.

Om polisen håller anhållningsförhöret kan, enligt ett uttalande i förarbetena till bestämmelserna i 8 §, anmälan till åklagaren om frihetsberövandet i de flesta fall anstå till efter förhöret. Är saken tveksam eller svår kan det emellertid vara nödvändigt att en anmälan om frihetsberövande görs redan före förhöret för att åklagaren ska kunna antingen själv höra den misstänkte eller lämna instruktioner om vad den misstänkte ska höras om. Om förhöret inte kan genomföras omedelbart, t.ex. på grund av att en tolk måste engageras, bör detta inte fördröja en anmälan till åklagaren (prop. 1986/87:112 s. 74). Anmälan får alltså inte skjutas upp på grund av att den gripne är berusad (se Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel s. 208 f.).

I fråga om de nu aktuella ärendena ger utredningen vid handen att det dröjde mellan två och en halv timme och knappt sex timmar innan gripandena anmäldes till åklagare. Vid den tidpunkten hade ännu inga förhör hållits med de gripna. Sedan gripandena anmälts till åklagare dröjde det i något fall ända upp till drygt åtta timmar innan förhöret påbörjades.

Det inger till en början vissa betänkligheter att polisområdet inte – med undantag för nr 239-07, dvs. det fall i vilket anmälan dröjde nästan sex timmar – berört frågan om dröjsmål med anmälan av gripandena till åklagare. Det tyder närmast på att polisområdet inte ansett övriga dröjsmål vara anmärkningsvärda. Detsamma tycks dessvärre gälla även det längsta dröjsmålet, eftersom polisområdet nöjer sig med att konstatera att det är ”längre än vad som vanligen är fallet”. Jag anser emellertid, liksom även polismyndigheten tycks göra, att polisens handlande i samtliga fall står i strid med skyndsamhetskravet i 24 kap. 8 § RB.

Ett gripande är ett allvarligt ingrepp i den personliga friheten, och det är självfallet angeläget att den gripne inte är frihetsberövad längre än nödvändigt innan frågan underställs åklagaren. Att åklagarens prövning av ett gripande görs i så nära anslutning till detta som rimligen kan ske säkerställs genom bestämmelsen i 24 kap. 8 § RB att anmälan till åklagaren om ett gripande ska göras skyndsamt. Som

nyss nämnts bör det förhållandet att ett förhör enligt denna bestämmelse inte kan hållas omedelbart inte fördröja en anmälan till åklagaren.

Jag delar vidare polismyndighetens uppfattning att det dröjde anmärkningsvärt lång tid innan förhör med de gripna hölls, även med beaktande av att de i vissa av fallen var berusade när de fördes in till polisstationen.

När det gäller dokumentationen på arrestantbladen kan jag bara instämma i polismyndighetens bedömning att den var anmärkningsvärd dålig. Det är naturligtvis av stor vikt ur bl.a. kontroll- och rättssäkerhetssynpunkt att arrestantbladen ifylls korrekt och fullständigt. Ofullständigheterna i de aktuella fallen beträffande uppgifterna om när gripandet anmälts till åklagare och vid vilket klockslag förhör enligt 24 kap. 8 § RB hållits medförde att det inte var möjligt att utifrån arrestantbladen bedöma om reglerna i andra stycket i den nyss nämnda bestämmelsen hade iakttagits.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att det finns anledning att rikta kritik mot polisområdet för det inträffade. Jag noterar dock att polisområdet uppmärksammat förhållandena och redan vidtagit åtgärder för att förbättra rutinerna samt att polismyndigheten har för avsikt att följa förändringsarbetet och genom upprepade egenkontroller se till att förhållandena kommer att avhjälpas.